

VOORWOORD

De uitkomst van veel procedures wordt bepaald door de bewijsmiddelen. Daaruit volgt dat het verstandig is om voor het uitbrengen van de dagvaarding de mogelijke bewijsmiddelen in kaart te brengen en zo mogelijk te vergaren. Het laatste, het vergaren van bewijsmiddelen, is niet altijd eenvoudig, zeker niet indien deze in andere handen zijn dan van de partij op wie de bewijslast rust. Het sinds 1 april 1988 in art. 843a Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (hierna Rv) neergelegde recht op inzage is een bruikbaar hulpmiddel om bewijs te vergaren,¹ niet alleen vóór de aanvang van, maar ook tijdens een eventuele procedure. Dit artikel omtrent het inzagerecht (benaderd vanuit het gezichtspunt van de partij die inzage wenst) of de exhibitieplicht (benaderd vanuit het gezichtspunt van de partij die inzage dient te geven), dat een lange voorgeschiedenis heeft, is pas na 2002 weer in de belangstelling komen te staan.² Zo levert een kijkje in de kaartenbak van de *NJ* bij art. 1922, 1922a en 1923 BW (de voorgangers van art. 843a Rv) over de periode 1925 tot en met 1 april 1988 slechts 17 uitspraken op.³ Het intikken van art. 843a Rv op ‘rechtspraak.nl’ waarbij naar dit artikel gezocht moet worden in de periode van 1 januari 2015 tot en met 31 december 2015 levert 218 uitspraken op. Dezelfde handeling maar dan voor de periode 1 januari 2016 tot en met 31 december 2016 levert 236 uitspraken op. In dat jaar 2016 wordt art. 843a Rv in 26 uitspraken van de Hoge Raad

1 R. Klomp noemt een korte bijdrage van hem zelfs ‘Wat maakt de exhibitieplicht (art. 843a Rv) tot een machtig wapen?’, *Adv.bl.* 2010, p. 483.

2 Op het eind van de 19^e eeuw zijn er drie proefschriften over art. 1922, 1922a en 1923 BW verschenen. De eerste van A.F. van Blommestein, *De artt. 1922 en 1923 van het Burgerlijk Wetboek*, Leiden: P. Somerwil 1885. De tweede van R.B. Ledeboer, *Eenige opmerkingen over de verplichting tot overlegging van schriftelijke bewijsstukken*, Amsterdam: De firma Holdert & Co 1888. De derde van H. Ligtenberg, *De exhibitieplicht in het Nederlandsche recht* (diss.), Leiden: Eduard Ijdo 1893. Nog in 2005 schrijven Haak en VerLoren van Themaat op p. 15 dat de rechtspraak zich op het terrein van art. 843a Rv verder dient te ontwikkelen en dat zij uit informele contacten met leden van de rechterlijke macht afleiden dat veel vaker van art. 843a Rv gebruik kan worden gemaakt dan wordt gedaan. Van den Reek, *diss.* 1997, merkt op p. 46-47 op dat de opmerkelijk krachtige mededelingsplicht die ligt in de exhibitieplicht ten onrechte nog tamelijk onbekend is.

3 Asser/Anema, *Handleiding tot de beoefening van het Nederlandsch burgerlijk recht*, vijfde deel-van bewijs 1940 schrijft op p. 244 dat art. 1922 en 1923 BW voorschriften bevatten tot verplichte overlegging van stukken in en buiten het proces, doch zo fragmentarisch zijn, dat zij niet veel waarde bezitten.

genoemd, wordt art. 843a Rv in 86 uitspraken van de verschillende hoven genoemd, in 123 uitspraken van de rechtbanken en in 1 uitspraak van het Gerecht in eerste aanleg van Curaçao. Terecht schrijft De Bock dan ook dat de opmars van art. 843a Rv in de rechtspraak gewoon doorgaat.⁴

De sterk toegenomen belangstelling voor het inzagerecht van art. 843a Rv blijkt ook uit vergelijking van de achtste druk uit 2004 van Pitlo, *Bewijs*, met de negende druk van dit boek uit 2014. In de achtste druk wordt art. 843a Rv besproken in nr. 68. Die bespreking telt 2,5 pagina. In de negende druk wordt in par. 6, Exhibitieplicht, in de nrs. 96-101 art. 843a Rv besproken in maar liefst tien pagina's.

Het is vanzelfsprekend dat waar een artikel tot zoveel uitspraken leidt, de literatuur niet achterblijft en al met al kan worden gezegd dat art. 843a Rv inmiddels één van de meest besproken artikelen uit het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering is.

In deze studie wordt onderzoek gedaan naar het inzagerecht van art. 843a Rv. Hierbij wordt allereerst een beknopt overzicht van de historie van het inzagerecht in Nederland gegeven en een overzicht van de wetten en wetsontwerpen waar in de parlementaire geschiedenis art. 843a Rv aan de orde is geweest. Mede uit de historie blijkt dat het inzagerecht een onderdeel vormt van wat het algemene recht op informatie kan worden genoemd. Naar aanleiding daarvan komt dit recht op informatie in hoofdstuk drie ter sprake, waarbij aandacht wordt besteed aan de vraag waar het recht op inzage, of de plicht tot exhibitie, op is gebaseerd. Met andere woorden: waarom mag een partij inzage vragen en waarom is een ander verplicht om die inzage te geven?

Uit par. 2.3 blijkt dat een bijzondere regeling van het inzagerecht voortspuit uit Richtlijn 2004/48/EG (IE-Handhavingsrichtlijn). Het betreft hier het inzagerecht bij een vordering wegens inbreuk op een recht van intellectuele eigendom. Dit vormt de aanleiding om te bezien waar het inzagerecht binnen de EU nog meer aan de orde is geweest en in hoeverre de ontwikkelingen op het terrein van het inzagerecht binnen de EU van belang zijn voor dit onderdeel van 'ons' Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. Het lijkt voor de hand te liggen om te denken dat procedurele bepalingen nauwelijks of niet in de belangstelling staan van de instituten van de EU, maar misschien heeft de verwevenheid van burgerlijk recht en burgerlijk procesrecht wel tot gevolg dat de ontwikkelingen in het materiële recht vanuit de EU ons procesrecht meer beïnvloeden dan op het eerste gezicht wordt gedacht. Mede op grond van de resultaten verkregen uit het onderzoek naar het inzagerecht binnen de EU, wordt in hoofdstuk 5 onderzocht welke ontwikkelingen er ter zake het inzagerecht in Nederland bestaan.

Art. 843a Rv is volgens mij vooral in het kader van het bewijsrecht van belang. Ik besteed in dit boek in hoofdstuk 6 dan ook enige aandacht aan dit bewijsrecht voor zover art. 843a Rv daar een plaats in heeft of zou moeten hebben. Hierbij wordt ook stilgestaan bij de vraag op welke terreinen van het materiële recht een vordering tot inzage kan worden ingediend, zoals op het terrein van het rechts-

4 R.H. de Bock, 'Kroniek van het Bewijsrecht', *TCR* 2016, p. 50-55, p. 55.

personenrecht, met name betreffende vorderingen tot inzage in due diligencerapporten,⁵ het gezondheidsrecht⁶ en het arbeidsrecht.⁷

Het belangrijkste doel van de eerste druk van deze studie is geweest het in kaart brengen van de literatuur en de jurisprudentie betrekking hebbend op art. 843a Rv. Dat doel is voortgezet in deze tweede druk. Een en ander is in kaart gebracht per lid van art. 843a Rv. Ten tijde van de eerste druk van dit boek waren er nog nauwelijks of geen uitspraken van de Hoge Raad over art. 843a Rv. Van rechtseenheid was nauwelijks sprake. Het was niet erg moeilijk om uitspraken van dezelfde rechtbank te vinden over de inhoud en strekking van bijvoorbeeld een bestanddeel als ‘rechtsbetrekking’ of over de vraag of bewijsbeslag mogelijk was, die met elkaar in strijd waren. Inmiddels is art. 843a Rv ook bij de Hoge Raad aan de orde geweest en heeft de Hoge Raad nadere uitleg gegeven omtrent de inhoud van een aantal bestanddelen. Het feit dat de Hoge Raad duidelijkheid heeft gegeven, brengt niet persé met zich dat de voor die tijd gewezen uitspraken van feitenrechters niet meer van belang zijn. Die uitspraken kunnen nog steeds inzicht bieden in de problematiek. Ik heb wat dit betreft daarom niet veel jurisprudentie verwijderd van voor 30 november 2009, de dag waarop de stelselmatige inzage in bescheiden voor de eerste druk is geëindigd. Uitspraken van feitenrechters gewezen tussen de eerste druk van dit boek omtrent vraagstukken waarin de Hoge Raad later duidelijkheid heeft gegeven en de dag waarop de Hoge Raad het betreffende vraagstuk heeft verduidelijkt, zijn alleen vermeld voor zover die nog van belang waren. Jurisprudentie van feitenrechters daterend van nadat de Hoge Raad omtrent de uitleg van een bepaald bestanddeel duidelijkheid heeft gegeven, en waarin, vanzelfsprekend zou ik menen, de uitleg van de Hoge Raad is gevolgd, heb ik maar spaarzaam opgenomen.

De bestanddelen van lid 1 komen aan de orde in hoofdstuk 7, waarna ik in hoofdstuk 8 mijn opvattingen over de inhoud van de bestanddelen van lid 1 van art. 843a Rv op een rijtje zet. In de daaropvolgende hoofdstukken 9, 10 en 11 worden respectievelijk lid 2, 3 en 4 van art. 843a Rv aan de hand van literatuur en jurisprudentie geanalyseerd.

In hoofdstuk 12 wordt onderzoek gedaan naar de vraag hoe art. 843a Rv zich verhoudt tot de wijze van gegevensverstrekking in enkele bijzondere wetten en wel de Wet bescherming persoonsgegevens, de Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens en de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

Onder meer uit de onderzoeksresultaten gevonden in hoofdstuk 7 blijkt dat men in de praktijk bang is dat de bescheiden waarvan om inzage wordt gevraagd, verdwijnen. Om dit te voorkomen, wordt verlof tot bewijsbeslag gevraagd. In hoofdstuk 13 komt deze bijzondere vorm van beslag aan de orde.

De bewijsrechtelijke bepaling van art. 843a Rv levert de nodige processuele vragen op, zoals op welk moment de vordering of het verzoek tot inzage kan

5 Zie bijvoorbeeld M.M. van den Broek, ‘Gedwongen overlegging due diligence rapport’, *V&O* 2004, p. 122-125.

6 J. Ekelmans, ‘Dient de verplichting om medische bescheiden te verstrekken gebaseerd te worden op artikel 843a Rv?’, *TVP* 2007, p. 29-37.

7 H.A. Dragstra, ‘De exhibitieplicht in het arbeidsrecht’, *TRA* 2009, p. 15-18.

worden gedaan en hoe expliciet een dergelijke vordering of verzoek dient te zijn. In hoofdstuk 14 komen die processuele verwickelingen aan bod.

De eerste druk van dit boek verscheen als proefschrift, verdedigd op 10 juni 2010 aan de Universiteit Maastricht. In die tijd was de Europese standaard voor de unieke nummering van rechterlijke uitspraken nog niet ingevoerd. De voor 28 juni 2013 op rechtspraak.nl gepubliceerde uitspraken kregen een zogenaamde ‘LJN’-nummer. ‘LJN’ staat voor landelijk jurisprudentienummer. Met ingang van 28 juni 2013 is de ‘LJN-nummering’ bij publicatie op rechtspraak.nl vervangen door de ECLI-nummering. Dit staat voor ‘European Case Law Identifier’. De ECLI is een Europese standaard voor het uniek nummeren van rechterlijke uitspraken. De ECLI-nummering is opgebouwd als volgt: ECLI:landcode:gerechtscode:jaar:nummer.

De vijf elementen worden van elkaar gescheiden door een dubbele punt. Een ECLI-nummering is niet hoofdlettergevoelig, maar wordt bij voorkeur alleen met hoofdletters geschreven. Er mogen geen spaties in staan. De voor 28 juni 2013 op rechtspraak.nl gepubliceerde uitspraken hebben als nummer hun LJN-nummer behouden. De uitspraken laten zich op rechtspraak.nl nog steeds vinden als wordt gezocht op alleen het LJN-nummer. Om die reden heb ik ervan afgezien om de in mijn proefschrift met LJN-nummer vermelde uitspraken te voorzien van de ECLI-nummering.

De stelselmatige inzage in bescheiden voor deze tweede druk is geëindigd op 1 september 2017.

J.R. Sijmonsma

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord / V

Lijst van afkortingen / XIII

1 Inleiding / 1

2 Beknopt overzicht van de geschiedenis van het inzagerecht / 5

2.1 *Het inzagerecht in (ontwerpen voor) het Burgerlijk Wetboek / 5*

2.1.1 *Het ontwerp 1820 / 5*

2.1.2 *Het ontwerp 1824 en de wet 1825 / 6*

2.1.3 *Art. 1932 en 1937 BW-1830 / 8*

2.1.4 *Art. 1922 en 1923 BW / 11*

2.2 *Het inzagerecht in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering / 19*

2.2.1 *De wetsgeschiedenis van art. 843a Rv-oud (het nieuwe bewijsrecht) / 19*

2.2.2 *De wetsgeschiedenis van het op 1 januari 2002 in werking getreden art. 843a Rv / 24*

2.3 *Verspreide opmerkingen over art. 843a Rv in parlementaire stukken / 29*

2.4 *Conclusies uit de parlementaire geschiedenis / 42*

3 Het recht op informatie / 45

3.1 *De grondslagen van het recht op informatie / 45*

3.2 *Art. 843a Rv bezien in het licht van enkele andere “informatieartikelen” / 55*

3.3 *De disclosure of discovery / 63*

3.4 *The equality of arms en het inzagerecht / 68*

4	Het inzagerecht in het kader van de Europese Unie / 73
4.1	<i>Het rapport van de Commissie-Storme / 73</i>
4.2	<i>Richtlijn 2004/48/EG betreffende de handhaving van intellectuele eigendomsrechten (IE-Handhavingsrichtlijn) / 78</i>
4.3	<i>Schadevorderingen wegens schending van de communautaire antitrustregels en Richtlijn 2014/104/EU / 81</i>
4.4	<i>Bescherming van bedrijfsgeheimen met Richtlijn 2016/943/EU / 85</i>
4.5	<i>Conclusies uit de EU-regels en EU-wensen / 87</i>
5	Ontwikkelingen in Nederland / 91
5.1	<i>Een uitgebalanceerde disclosure? / 91</i>
5.2	<i>De fundamentele herbezinning door de regering / 94</i>
5.2.1	<i>De Adviescommissie voor het Burgerlijk Procesrecht en de discovery / 95</i>
5.2.2	<i>De schets van de ABP / 98</i>
5.2.2.1	<i>Commentaar op de schets van de ABP / 100</i>
5.2.2.2	<i>Inhoudelijk commentaar op de schets / 103</i>
5.2.2.3	<i>Welke problemen worden door de schets opgelost? / 105</i>
5.3	<i>Wetsvoorstel 33079: aanpassing van het recht op inzage / 109</i>
5.4	<i>Het advies van de Expertgroep modernisering burgerlijk bewijsrecht / 115</i>
6	De plaats van art. 843a Rv in het bewijsrecht / 119
6.1	<i>Inleiding / 119</i>
6.2	<i>Waarheidsvinding; stellen en onderbouwen en overlegging van stukken / 123</i>
6.3	<i>Exhibitie en bewijzen / 129</i>
7	De inhoud van de bestanddelen van art. 843a lid 1 Rv in de literatuur en de jurisprudentie / 141
7.1	<i>Literatuur en jurisprudentie art. 843a lid 1 Rv / 141</i>
7.1.1	<i>Het rechtmatig belang / 141</i>
7.1.2	<i>De maatstaf voor beantwoording van de vraag wanneer sprake is van de achterliggende vordering / 157</i>

- 7.1.3 *Het rechtmatig belang en de vordering tot inzage in medische gegevens* / 169
- 7.1.4 *Het rechtmatig belang bij inzage in het due diligencerapport* / 175
- 7.2 *Inzage, afschrift of uittreksel* / 177
- 7.3 *Bepaalde bescheiden* / 179
- 7.4 *Aangaande een rechtsbetrekking waarin hij partij is* / 191
- 7.5 *Conclusie* / 203
- 8 Eigen omschrijving van de inhoud van de bestanddelen van art. 843a lid 1 Rv** / 205
 - 8.1 *Het rechtmatig belang* / 205
 - 8.2 *Inzage, afschrift of uittreksel* / 210
 - 8.3 *Bepaalde bescheiden* / 211
 - 8.3.1 *Het begrip 'bescheid'* / 211
 - 8.3.2 *Vissen naar stukken* / 215
 - 8.4 *Aangaande een rechtsbetrekking waarin hij partij is* / 217
- 9 Art. 843a lid 2 Rv, de wijze waarop inzage, afschrift of uittreksel wordt verschaft** / 221
- 10 Art. 843a lid 3 Rv, degene die tot geheimhouding verplicht is** / 227
- 11 De afwijzingsgronden in art. 843a lid 4 Rv** / 235
 - 11.1 *Gewichtige redenen* / 235
 - 11.2 *Redelijkerwijs is een behoorlijke rechtsbedeling ook zonder verschaffing van de gevraagde gegevens gewaarborgd* / 249
- 12 Het inzagerecht en de Wet bescherming persoonsgegevens, de Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens en de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002** / 261
- 13 Het bewijsbeslag** / 271

14	Processuele verwikkelingen / 285
14.1	<i>Inleiding / 285</i>
14.2	<i>Geen ambtshalve beoordeling / 285</i>
14.3	<i>Inzage vorderen of inzage verzoeken; zelfstandig en/of bij wege van incident / 286</i>
14.4	<i>Wanneer kan inzage worden gevraagd? / 290</i>
14.5	<i>Het doel van de inzagevordering / 293</i>
14.6	<i>Inzage en het verzoek tot voorlopige voorziening ex art. 223 Rv / 294</i>
14.7	<i>Overige processuele punten / 298</i>
Bijlage I	Kamerstukken / 305
	Jurisprudentieregister / 307
	Trefwoordenregister / 319
	Geraadpleegde literatuur / 323
	Curriculum vitae / 339

1 Inleiding

Franchisegever A, zaken doende op het terrein van huisdierenvoeding en -verzorging, heeft diverse franchiseovereenkomsten gesloten met een aantal franchisenemers. De franchisenemers hebben onder meer beloofd dat zij alle hondenbrokken zullen afnemen van A waarbij A 5% meer in rekening mag brengen aan de franchisenemer dan A zelf betaalt aan het bedrijf waarvan zij, A, de hondenbrokken afneemt. Op de facturen ter zake de hondenbrokken die A aan alle franchisenemers stuurt, staat vermeld dat de inkoop prijs van A € 10 bedraagt zodat de franchisenemers € 10,50 aan A dienen te betalen. Op een bepaald moment heeft franchisenemer B redenen om aan te nemen dat A de brokken niet voor € 10 heeft ingekocht doch voor € 9 en hij wenst dit te controleren. B vordert dan ook openlegging van de boeken van A zodat hij kan controleren wat de inkoop prijs van A is.

Advocatenkantoor Tripels heeft werkzaamheden voor Masson verricht voor ongeveer € 300.000 en wil deze werkzaamheden graag betaald hebben. Masson betaalt – grotendeels – niet omdat hij, naar eigen zeggen, geen geld heeft. Tripels gelooft dit niet en is van mening dat Masson als behoorlijk debiteur inzage moet verschaffen in zijn financiële handel en wandel en vordert daarom onder meer afgifte van afschriften van bank- en girorekeningen en effectenportefeuille en overzichten van deelnames van Masson in verschillende vennootschappen en afgifte van de boekhoudkundige administratie van te Jersey en Liechtenstein gevestigde vennootschappen vanaf 1976 tot de dag van het uitbrengen van de dagvaarding.¹

Een vrouw huurt met een man die zij alleen kent onder de naam Michael een hotelkamer in Halle (Duitsland) en brengt daarin enige nachten met Michael door. Negen maanden later brengt zij een kind ter wereld. Het is alleszins mogelijk dat Michael de vader is. De vrouw wenst van het hotel inzage in de administratie van het hotel om de (achter)naam en verdere gegevens van Michael te achterhalen.²

Drie concrete voorbeelden van de abstract geformuleerde vraag of er onder omstandigheden een recht op informatie bestaat. Een partij is afhankelijk van informatie die een ander bezit, krijgt enige informatie maar wenst die informatie te controleren op juistheid en volledigheid of krijgt in het geheel geen informatie

1 Een kort geding leidend tot HR 20 september 1991, *NJ* 1992, 552, m.nt. J.B.M. Vranken.

2 Aldus de Pressemitteilung van 28 april 2017 van het Amtsgericht München. Het hotel weigerde de vrouw inzage te geven. De vrouw vorderde vervolgens inzage (Auskunfterteiligung). De vordering is afgewezen door Amtsgericht München bij niet gepubliceerde uitspraak met Aktenzeichen 191 C 521/16 van 28 oktober 2016.

maar wenst die informatie op goede gronden wel te bezitten. Ledeboer schreef wat dit betreft al in 1888 het volgende:

*“Het komt zeer dikwijls voor, dat in een proces de partij die de door haar beweerde feiten moet bewijzen, dit bewijs slechts zal kunnen putten, uit schriftelijke stukken, die zich in handen van hare tegenpartij of derden, niet in het proces betrokken personen bevinden, en de vraag doet zich dan voor, in hoeverre deze tegenpartij of derden verplicht zijn, die stukken aan de bewijsvoerende partij over te leggen.”*³

De wens op het bezit van deze informatie kan benaderd worden vanuit meerdere gezichtspunten. Ten eerste vanuit het gezichtspunt van de informatiebezitter: bestaat er voor die informatiebezitter een mededelingsplicht in het burgerlijk procesrecht?⁴ Zo ja, vanaf welk moment bestaat die mededelingsplicht dan en moet er van rechtswege aan die plicht voldaan worden?

Een ander gezichtspunt is dat vanuit de wensende partij. Iemand wenst informatie te ontvangen. Hoe kan die wens worden afgedwongen en op welk moment? De vraag rijst verder of het feit dat een partij bepaalde informatie zou moeten medelen, met zich brengt dat de andere partij afgifte van die informatie kan vorderen. Bij deze vraag blijft het niet. Indien er inderdaad een plicht bestaat om informatie te verschaffen,⁵ rijzen al snel vragen zoals hoever die plicht zich uitstrekt en welke informatie (mondelijke informatie, schriftelijke, digitale, visuele informatie, enz.) verschaft moet worden. Wat dit betreft schrijft Hammerstein in 1989 nog dat het, gezien in het licht van het feit dat te goeder trouw moet worden geprocedeerd, merkwaardig is dat het Nederlandse procesrecht geen algemene regel kent die voorschrijft dat bepaalde stukken die in het bezit zijn van de ene partij op vordering van de andere partij of op bevel van de rechter in het geding moeten worden gebracht.⁶ De wet kent meerdere artikelen die betrekking hebben op informatieverstrekking en beperkt zich wat dat betreft niet tot enkel het civiele recht. In het Wetboek van Strafvordering hebben onder meer art. 96a, 105, 125i en 126a Sv betrekking op afgedwongen informatieverstrekking. In het belastingrecht kennen wij onder andere art. 47 jo. 49 Algemene Wet inzake Rijksbelastingen⁷ en de

3 Ledeboer, p. 1.

4 Zie W.A.J.P. van den Reek, *Mededelingsplichten in het burgerlijk procesrecht*.

5 Zie daarover hoofdstuk 3 van dit boek en onder meer Asser/Vranken *Algemeen Deel*** 1995/19 e.v. en HR 18 december 1925, *NJ* 1926, 228.

6 A. Hammerstein, p. 1608 in: ‘Te goeder trouw procederen’, *Tijdschrift voor Privaatrecht* 1989, p. 1595-1613.

7 Art. 47 lid 1 AWR: “Ieder is gehouden desgevraagd aan de inspecteur:

de gegevens en inlichtingen te verstrekken welke voor de belastingheffing te zijnen aanzien van belang kunnen zijn;

de boeken, bescheiden en andere gegevensdragers of de inhoud daarvan -zulks ter keuze van de inspecteur- waarvan de raadpleging van belang kan zijn voor de vaststelling van de feiten welke invloed kunnen uitoefenen op de belastingheffing te zijnen aanzien, voor dit doel beschikbaar te stellen.”

Art. 49 lid 1 AWR: “De gegevens en inlichtingen dienen duidelijk, stellig en zonder voorbehoud te worden verstrekt, mondeling of schriftelijk of op andere wijze – zulks ter keuze van de inspecteur – en binnen een door de inspecteur te stellen termijn.”

Faillissementswet kent art. 105 en 107 Fw.⁸ Het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering heeft behalve art. 843a Rv nog enkele artikelen die betrekking hebben op informatieverstrekking en wel art. 21, 22, 162, 475g Rv en, sinds kort, art. 1019a Rv. Ook het Burgerlijk Wetboek kent artikelen die betrekking hebben op informatieverstrekking zoals art. 1:83 BW,⁹ art. 1:377c BW, art. 2:345 e.v. BW,¹⁰ art. 3:15j BW,¹¹ in titel 7.7 (opdracht) art. 7:403 BW,¹² in het verzekeringsrecht art. 7:932 en art. 7:941 BW en ten slotte art. 8:494 en art. 8: 495 BW (goederenvervoer over zee).

Van de bijzondere wetten waarin een persoon verplicht wordt om soms informatie te geven noem ik art. 9.2 Wet studiefinanciering 2000 (WSF 2000) waarin de verplichting is opgenomen om, kort gezegd, aan de IB-Groep de ten behoeve van de uitvoering van de WSF 2000 benodigde inlichtingen over zichzelf te geven. Art. 4:90b Wet op het financieel toezicht (Wft) bepaalt in lid 9 dat een beleggingsonderneming op verzoek van een cliënt moet aantonen dat die onderneming voor hem een order heeft uitgevoerd in overeenstemming met het orderuitvoeringsbeleid. Hiermee is een mogelijk inzagerecht verleend. Art. 43d Auteurswet (Aw) bepaalt dat de gerechtigde op het volgrecht gedurende drie jaar na het tijdstip waarop de vergoeding bedoeld in art. 43a lid 1 Aw, opeisbaar is geworden, van degene die verplicht is tot betaling van de vergoeding alle inlichtingen kan verlangen die noodzakelijk zijn om de betaling van de vergoeding veilig te stellen.¹³

In het hiernavolgende staat echter art. 843a Rv centraal. Dit artikel regelt, kort gezegd, het recht op inzage in bepaalde bescheiden en valt daarmee onder het algemenere leerstuk van de informatieverstrekking, maar ook onder dat van het bewijsrecht. Andere artikelen die betrekking hebben op informatievoorziening komen in het hiernavolgende niet, of hoogstens zijdelings aan de orde.

8 Zie ook HR 22 december 2006, *NJ* 2007, 23.

9 Zie ook HR 9 december 2016, ECLI:NL:HR:2016:2830.

10 Zie daarover B. Winters en J. Vossenbergh, 'Vissen in het enquêterecht', *V&O* 2005, p. 62-65 en HR 20 november 2009, BJ7322.

11 Zie voor wat de betekenis van dit artikel in een faillissement onder meer de conclusie van A-G Huydecoper bij HR 21 januari 2005, *NJ* 2005, 249 die zeer uitgebreid uitweidt over inzage en rechten op informatie voor betrokkenen bij een faillissement. Zie ook HR 8 april 2016, ECLI:NL:HR:2016:612.

12 Zie bijvoorbeeld Rb. Utrecht 5 juni 2009, BI6346, waar de rechtbank SNS op grond van dit artikel verplicht achtte verantwoording af te leggen met betrekking tot de uitvoering van beleggingsopdrachten. Dit moest geschieden door het verstrekken van een afschrift van de Subscription Agreement tussen SNS en Aldarra Prime Advisor (koopovereenkomst), van het ontvangstbewijs als bedoeld in de e-mail van Ron Ward van 20 januari 2009 (*interim receipt for this addition*), van een schriftelijke mededeling aan SNS van de beheerder van Aldarra Prime Advisor van begin 2009 waarin wordt gemeld dat naar verwachting het belegd vermogen van Aldarra Prime Advisor geheel is verdwenen, van de fax van 26 november 2008 van SNS aan de beheerder van Aldarra Prime Advisor waarin de kooporder namens eiser zou zijn omschreven, van de betalingsopdracht door SNS aan Fairfield Sigma dan wel aan de door dat fonds aangewezen Custodian Bank, van het na 11 december 2008 verzonden schriftelijk annuleringsverzoek van SNS ter zake de op 21 november 2008 geplaatste kooporder aan (de beheerder van) Fairfield Sigma.

13 Zie bijvoorbeeld Hof Arnhem-Leeuwarden 2 februari 2016, ECLI:NL:GHARL:2016:609.

Ik merk ten slotte nog op dat onder meer Ekelmans¹⁴ en Asser¹⁵ de voorkeur geven aan de term exhibitie boven inzage. Asser merkt hierover op dat het woord exhibitie(plicht) is afgeleid van de Latijnse woorden “*exhibere*” en “*exhibitio*”, dus “tonen, overleggen of afgeven van bewijsstukken”. Het woord “inzage” dekt wat dat betreft niet de volledige lading, alleen al niet omdat art. 843a Rv, aldus Asser, niet alleen spreekt over inzage, maar ook over afschrift en uittreksel. Ik zal desondanks vooral het woord “inzagerecht” blijven gebruiken omdat ook dit woord voldoende duidelijk is en ik geen misverstanden zie ontstaan bij het gebruik van dit woord.¹⁶ Zie overigens ook het Advies van de Expertgroep modernisering burgerlijk bewijsrecht. De rapporteurs schrijven in voetnoot 33 op p. 29 dat zij op de voet van de tekst van art. 843a Rv en wetsvoorstel 33079 korthedshalve de term inzagerecht gebruiken.¹⁷

14 J. Ekelmans, *De exhibitieplicht* (diss.) 2010.

15 Asser *Procesrecht*/Asser 3 2013/184.

16 In de MvT bij wetsvoorstel 34490 betreffende de handhaving van het mededingingsrecht valt overigens te lezen “artikel 843a regelt het inzagerecht c.q. de exhibitieplicht”.

17 Naar aanleiding van vragen over wetsvoorstel 33079 heeft de Minister van Veiligheid en Justitie in 2014 een expertgroep modernisering bewijsrecht in het leven geroepen. De groep bestaat uit A. Hammerstein, W.D.H. Asser en R.H. de Bock. De groep heeft in april 2017 uitgebracht het “Advies van de Expertgroep Modernisering Burgerlijk Bewijsrecht”.

2 Beknopt overzicht van de geschiedenis van het inzagerecht

2.1 Het inzagerecht in (ontwerpen voor) het Burgerlijk Wetboek

2.1.1 *Het ontwerp 1820*

Voordat op 1 april 1988 art. 843a Rv-oud¹ in werking trad, werd de mogelijkheid op inzage geregeld in het Burgerlijk Wetboek van 1838. Voordat dit wetboek in werking trad, hadden de nodige teksten het licht gezien. Voor zover daarin aandacht is besteed aan het recht op inzage, komen zij hierna aan de orde.

Het op 22 november 1820 aan de Staten-Generaal aangeboden ontwerp van het Burgerlijk Wetboek voor het Koninkrijk der Nederlanden, hierna ook wel genoemd “het ontwerp 1820” bepaalde omtrent de inzage het volgende.

“Art. 3344. Hij, die regt van eigendom of mede-eigendom op een geschrift heeft, kan, in het eerste geval, de uitlevering, in het andere geval de depositie van hetzelfde geschrift vorderen.

Art. 3345. Ieder, die eenige geschriften, bij welke inhoud een ander een klaarblijkelijk belang heeft, onder zich heeft, kan verplicht worden, om zoodanige geschriften op eene door den regter te bepalen plaats te brengen, ten einde daarvan visie, en, des noods, kopij genomen, of daaruit extract gemaakt worde. Van deze verplichting zijn echter vrijgesteld:

1ste. Bloedverwanten en nabestaanden in de op- en nedergaande lijn, broeders of zusters en derzelve kinderen, echtgenooten, voogden, curatoren, gelijk ook die onder voogdij of curatele staan, in processen van derden tegen zoodanige personen, tot welke zij in eene der genoemde betrekkingen staan;

2de. Allen, die zelve bij de zaak regtstreeks, of een aanmerkelijk zijdelings belang hebben;

3de. Allen, die in de zaak eene der partijen als praktizijns of gemagtigden bedienen of bediend hebben.

Art. 3346. De uitzonderingen, in het vorig artikel vermeld, kunnen niet worden ingeroepen tegen dengene, die op eenige geschriften aanspraak heeft, uit hoofde

1 In het hierna volgende wordt art. 843a Rv zoals dit artikel voor 1 januari 2002 luidde, aangehaald als “art. 843a Rv-oud”. Indien alleen “art. 843a Rv” is vermeld, wordt de huidige, sinds 1 januari 2002 luidende tekst bedoeld.

van eigendom of mede-eigendom, gelijk ook niet, wanneer het geschrift vervaardigd is in het belang van beide de partijen.

Ook zijn die uitzonderingen niet toepasselijk op het geval, waarin beide de partijen eene gelijke aanspraak op de geschriften hebben.

Art. 3347. Ieder belanghebbende kan van den regter de vernieuwing verzoeken van geschrift, hetwelk door ouderdom of ander oorzaken onleesbaar wordt, of gevaar loopt te bederven.”²

Dit ontwerp is nooit verder dan ontwerp gekomen omdat uiteindelijk in de Kamer de voorstanders van de Code Civil sterker bleken te zijn dan de voorstanders van het oude van vóór de revolutie bestaande recht, en het ontwerp werd, zoals in Asser/Scholten valt te lezen, “ter zijde gesteld”.³

Lokin en Zwalve schrijven dat de behandeling van dit ontwerp, door hen ook “gewijzigd ontwerp-Kemper” genoemd, een drama werd omdat de Kamer artikel na artikel verwierp, vooral omdat het ontwerp-Kemper en het ontwerp 1820 meer op juridische leerboeken leken dan op wetboeken.⁴

2.1.2 Het ontwerp 1824 en de wet 1825

De heersende opvatting in de Kamer na 1820 bleef dat de nog steeds geldende Code Civil moest worden vervangen, zodat het wetgevingswerk werd voortgezet.⁵

In het ontwerp-BW van 1824 werden twee inzageartikelen voorgesteld en wel art. 19 en 24 die als volgt luiden.⁶

“Art. 19. In elken stand van het geding, kan de eene partij van de andere vorderen, dat dezelve onder eede die stukken overlegge, welke onder hare berusting zijn en de zaak in geschil betreffen.

Indien het, in de loop van een geding, uitgemaakt is, dat eene der partijen een blijkbaar belang heeft bij de overlegging van eenen titel, welke in bezit van eenen derde is, zal deze, op bevel des regters, gehouden zijn om van dat stuk inzage te

2 Aldus *Ontwerp van het Burgerlijk Wetboek voor het Koninkrijk der Nederlanden aan de staten-generaal aangeboden den 22sten november 1820*, met eene voorrede van Jhr. Mr. J. De Bosch Kemper, Leiden: J.W. van Leeuwen 1864.

3 Asser/Scholten *Algemeen Deel*, Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink 1934, p. 231-233.

4 J.H.A. Lokin & W.J. Zwalve, *Hoofdstukken uit de Europese codificatiegeschiedenis*, Wolters-Noordhof/Egbert Forsten Groningen 1992, p. 284-285.

5 J.H.A. Lokin & W.J. Zwalve, *Hoofdstukken uit de Europese codificatiegeschiedenis*, Groningen: Wolters-Noordhof/Egbert Forsten 1992, p. 286.

6 Het ontwerp dateert van 21 oktober 1824 en de uiteindelijke tekst is in 1825 wet geworden (zie ook Blommestein, p. 30). Dit BW kent verschillende boeken die allen beginnen met art. 1, dus conform de nummering van het huidige BW. Het vierde boek is genaamd “Van bewijs en verjaring”, de eerste titel daarvan heet “Van bewijs in het algemeen” en de tweede titel “Van schriftelijk bewijs”. In die tweede titel staan de geciteerde art. 19 en 24. De eerste titel van Boek 4 is gepubliceerd in *Stb.* 1825, nr. 32, de tweede titel is gepubliceerd in *Stb.* 1825, nr. 33.

geven, en een afschrift, of uittreksel daarvan te laten nemen, naar den vorm, welke bij het wetboek van burgerlijke regtspleging is voorgeschreven.

Art. 24. Wanneer een en dezelfde titel tusschen verscheidene personen gemeen is, kan men vorderen, dat dezelve op eene derde plaats worde in bewaring gegeven.”

In de aantekeningen van Daam Fockema zoals vermeld in Noordziek⁷ is over art. 19 het volgende te vinden:

“Hier zijn eenige wetsbepalingen betreffende den eisch: *de edende*; doch de laatste alinea is mij al te onbepaald voorgekomen. Het regt van te vorderen de overlegging van alle stukken, welke onder partij berustende zijn en de zaak in geschil betreffen, en zulks onder eede, kan een gemoedelijk mensch in groote verlegenheid brengen, en eenen kwaadwilligen pleiter teveel steunen. Ik zoude althans noodig achten, dat de vordering vergezeld ga van eene oppervlakkige aanduiding van de soort der gevorderde bescheiden, en de regter de bevoegdheid hebbe, om die vordering naar bevind van zaken te matigen, voor zoo verre de bescheiden niet gemeenschappelijk zijn, of zoodanige, waarop deze partij zelve zich regtstreeks of van ter zijde beroept. Het zouden misschien ook niet ongepast zijn te bepalen:

1° dat elk belanghebbende bevoegd is te vorderen, dat een gemeenschappelijk bescheid in bewaring van eenen openbaren ambtenaar worde gesteld; voorbehoudens dat de regter in bijzondere gevallen kan bevelen, indien het een meer algemeen stuk betreft, dat de bezitter een uittreksel daarvan, vergeleken in den vereischten vorm, ten koste van den eis cher afgeve, met verklaring dat het oorspronkelijke onder hem berustende is; ...

2° dat elk die aantoon t eenig belang te hebben, in eigen naam, of als erfgenaam, of bijzonder regtverkrijger, in zekere acte in de registers van eenen publieken ambtenaar opgenomen, bevoegd is daarvan afschriften of uittreksels te vragen ten zijnen koste.”

De artikelen zoals uiteindelijke geplaatst in *Stb.* 1825, 33 luiden als volgt.

7 J.J.F. Noordziek, *Geschiedenis der beraadslagingen gevoerd in de Tweede Kamer der Staten-Generaal over het ontwerp van Burgerlijk Wetboek onder toezigt der Commissie voor de huishoudelijke aangelegenheden der Tweede Kamer, Zittingjaar 1824-1825*, Den Haag: Martinus Nijhoff 1878, p. 713. Op p. 723-724 van genoemd boek is bij de antwoorden op de aanmerkingen der Afdelingen het volgende te vinden:

“V. Men heeft in eenige Afdelingen het als eene hardheid aangemerkt, dat men bewijsstukken in den boezem van zijne wederpartij kan zoeken.

A. Men heeft deze bepaling als hoogst zedelijk en billijk beschouwd, omdat dezelve strekt tot ontdekking der waarheid. Indien toch eene der partijen een stuk in haar bezit heeft, waaruit de wederpartij haar regt of de voldoening eener verbindtenis kan bewijzen, dan moet dat stuk gehouden worden, wat het gebruik daarvan betreft, aan beide partijen gemeen te zijn; en daaruit volgt dat de wet op zeer goede gronden het te berde brengen van zoodanige stukken kan bevelen. Indien de regel kon doorgaan, dat niemand kan worden genoodzaakt om een stuk te zijnen nadeele te berde te brengen, dan zoude ook het heilzaam middel, om op feiten en artikelen te hooren, moeten vervallen, omdat ook in dat geval de partij genoodzaakt wordt tegen haar zelve te getuigen. Overigens is de redactie van dit lid, door het inroepen van des regters tusschenkomst, in den geest ééner Afdeling, veranderd geworden.”

“Art. 19 In elken stand van het geding, kan de eene partij aan den regter verzoeken dat de wederpartij worde bevolen, om onder eede die stukken over te leggen, welke onder hare berusting zijn en de zaak in geschil betreffen.

Indien het, in den loop van een geding, uitgemaakt is, dat eene der partijen een blijkbaar belang heeft bij de overlegging van eenen titel, welke in het bezit van eenen derde is, zal deze, op bevel des regters, gehouden zijn om van dat stuk inzage te geven, en een afschrift, of uittreksel daarvan te laten nemen, naar den vorm, welke bij het wetboek van burgerlijke regtspleging is voorgeschreven.

Art. 24. Wanneer een en dezelfde titel tusschen verscheidene personen gemeen is, kan men vorderen, dat dezelve op eene derde plaats worde in bewaring gegeven.”

Een opvallend verschil tussen art. 3344 van het ontwerp 1820 en art. 24 wet van 1825 is dat het eerste spreekt over “regt van eigendom of mede-eigendom op een geschrift” terwijl art. 24 spreekt over “een ... titel tusschen verscheidene personen gemeen”. Volgens Van Blommestein⁸ is met deze andere woorden ook een inhoudelijke wijziging beoogd, in die zin dat de vraag wie de eigenaar van het stuk is, met de regeling van art. 24 van geen belang is. Ter motivering wijst hij op het volgende antwoord van de regering, gegeven bij art. 19: “Indien toch eene der partijen een stuk in haar bezit heeft waaruit de wederpartij haar recht of de voldoening eener verbintenis kan bewijzen, dan moet dat stuk gehouden worden, *wat het gebruik daarvan betreft* aan beide partijen *gemeen* te zijn.”⁹

Ledeboer schrijft op p. 81 e.v. dat de regering in die tijd van mening was dat men een stuk, waardoor men zijn recht kan bewijzen en dat zich in het bezit van de tegenpartij bevindt, moet beschouwen wat het gebruik betreft, gemeenschappelijk te zijn. Wat derden betreft, zo vervolgt hij, vond men dat er geen redenen bestonden, dat deze het te berde brengen van stukken zouden kunnen weigeren, indien een der partijen daarbij ten opzichte van haar wederpartij een blijkbaar belang had.

Het lijkt mij dat uit deze woorden inderdaad de conclusie mag worden getrokken dat met “gemeen” op deze plaats niet “gemeenschappelijke eigendom” wordt bedoeld. Vertaald naar hedendaagse opvattingen lijkt hier bedoeld te zijn “bewijsrechtelijk van belang is”.

2.1.3 Art. 1932 en 1937 BW-1830

Tussen 1825 en 1830 is er nog een aantal wijzingen aangebracht in de al vastgestelde tekst van het BW. De in 1825 vastgestelde teksten van art. 19 en 24 zijn echter ongeschonden gebleven, behalve dan dat in art. 19 de verwijzing naar het “wetboek van burgerlijke rechtspleging” is veranderd in een verwijzing naar het “wetboek van burgerlijke regtsvordering”.

⁸ Van Blommestein, p. 31.

⁹ Cursivering door Van Blommestein.

Het BW lag voor invoering gereed, en bij KB van 5 juli 1830, *Stb.* 1830, 41 werd de invoering van (onder andere) het BW bepaald op het moment van de klokslag van middernacht tussen de laatste dag van januari 1831 en de eerste dag van februari 1831. Kort daarvoor was nog wel bij wet van 16 mei 1829, *Stb.* 1829, 33 in art. 1 lid 7 bepaald dat ieder wetboek van het Koninkrijk (dus ook het BW) in een doorlopende reeks van artikelen zou worden vervat.¹⁰ Door de uitvoering van deze wet werd het vastgestelde art. 19 vernummerd tot art. 1932 BW-1830 en art. 24 werd vernummerd tot art. 1937 BW-1830. De betreffende artikelen luiden als volgt.

“Art. 1932

1. In elken stand van het geding kan de eene partij aan den regter verzoeken, dat de wederpartij worde bevolen, om onder eede die stukken over te leggen, welke onder hare berusting zijn, en de zaak in geschil betreffen.

2. Indien het, in den loop van een geding, uitgemaakt is, dat eene der partijen een blijkbaar belang heeft bij de overlegging van eenen titel, welke in het bezit van eenen derde is, zal deze, op bevel des regters, gehouden zijn om van dat stuk inzage te geven, en een afschrift of uittreksel daarvan te laten nemen, naar den vorm, welke bij het wetboek van burgerlijke regtsvordering is voorgeschreven.

Art. 1937 Wanneer een en dezelfde titel tusschen verscheidene personen gemeen is, kan men vorderen, dat dezelve op eene derde plaats worde in bewaring gegeven.”

Opvallend in de tekst van art. 1932 BW-1830 is dat er eigenlijk nauwelijks een beperking in te vinden is in die zin dat elke partij die blijkbaar een belang heeft bij de overlegging van een titel die een derde bezit, die overlegging kan afdwingen. Een beperking is wel te vinden in de woorden “... in den loop van een geding”, waaruit blijkt dat er wel al een procedure aanhangig moet zijn (geweest). Ligtenberg, p. 68 en verder, schrijft hierover dat de redactie van art. 1932 BW-1830 een “*actio ad exhibendum*” gaf aan ieder der partijen, die een blijkbaar belang had bij de overlegging van een titel in het bezit van een derde.

Interessant bij deze bepaling in het BW, is de formele bepaling in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering dat een vonnis kan worden herroepen indien de partij na het vonnis stukken van beslissende aard in handen heeft gekregen die door toedoen van de wederpartij waren achtergehouden.¹¹ Ten Kate schrijft dat deze

10 Zie over de hernummeringen in die tijd F.J. Fernhout, *Het verschoningsrecht van getuigen in civiele zaken* (diss.) 2004, p. 8, o.a. noten 7 en 8 en p. 12, o.a. noot 26. In het van genoemde schrijver in de serie *Recht en Praktijk* uitgekomen boek met dezelfde titel is dit vermeld op p. 8 en p. 10.

11 Request civiel, thans herroeping genaamd, te vinden in art. 382 Rv, tot 1 januari 2002 onder 8, thans in art. 382 onder c Rv.

grond voor herroeping uit de Ordonnantie 1667 stamt.¹² Zij is, aldus Ten Kate, in weinig gewijzigde vorm via de Code de Procédure Civile terechtgekomen in de wet van 29 maart 1828.¹³ Gelet op de ruime wijze waarmee het inzagerecht in art. 1932 BW-1830 en in art. 19 BW-1825 was verwoord, ligt het voor de hand om te concluderen dat ook de herroepingsgrond in die tijd met zich bracht dat een procespartij bewijs tegen zichzelf diende aan te dragen. De herroepingsgrond zou daarmee als het ware de “postprocessuele” pendant vormen van de regeling van het inzagerecht in het toenmalige materiële burgerlijk recht. Het stond in elk geval de wetgever van het materiële recht voor ogen om een regeling te maken die diende in te houden een van rechtswege bestaande verplichting van een partij om voor of tijdens de procedure inzage te verschaffen.

De in 1825 vastgestelde tekst van het request civielartikel werd zonder commentaar bij wet van 10 mei 1837 overgenomen in art. 382 Rv en is niet gewijzigd tot 1 januari 2002. De op 1 januari 2002 in werking getreden wijziging van dit onderdeel van de herroepingsbepaling is slechts redactioneel van aard geweest. Dit betekent dat aan de hand van een historische uitleg de herzieningsgrond in art. 382 onder c Rv een ruim toepassingsgebied zou moeten hebben. Deze historie is, zo blijkt uit wat Ten Kate verder over deze herroepingsgrond schrijft, uit het oog verloren. Hij vermeldt namelijk dat in 1865 in de memorie van toelichting¹⁴ bij dit artikel stellig is verdedigd, dat deze bepaling, gelet op de regel “*nemo contra se edere cogitur*”,¹⁵ slechts stukken kan bedoelen die aan beide partijen gemeen zijn. Die regel zou, aldus de toelichting, algemeen gelden in het Nederlandse recht. Uit par. 2.1.1 en uit deze paragraaf blijkt echter dat juist in de ontwerpen die aan het BW van 1838 voorafgingen, een zeer ruim recht op inzage

12 Th.B. Ten Kate, *Het request-civiel*, Groningen: J.B. Wolters 1962, p. 147 e.v. en 273 e.v. Zie ook D.J. Vegens, *Cassatie in burgerlijke zaken*, Zwolle: W.E.D. Tjeenk Willink 1989, p. 108 (3e druk, bewerkt door E. Korthals Altes en H.A. Groen). In die Ordonnantie (de Code Louis) was titel XXXV, bestaande uit 42 artikelen aan het request civiel gewijd. Art. 12 luidde als volgt: “*Si les lettres en forme de requête civile contre les arrêts ou jugements en dernier ressort, ... sont fondées sur pièces fausses ou sur pièces nouvellement recouvrées qui étoient retenues ou détournées par le fait de la partie adverse, le temps d’obtenir et faire signifier les lettres ou requêtes, ne courra que du jour que la fausseté où les pièces auront été découvertes, ...*”. Art. 34 luidde als volgt: “*Ne seront reçues autres ouvertures de requêtes civiles, à l’égard des majeurs, que le dol personnel, si la procédure par nous ordonnée n’a point été suivie; s’il a été prononcé sur choses non demandées ou non contestées; ... Il ya aura pareillement ouverture de requête civile, ... ou s’il y a des pièces décisives nouvellement recouvrées et retenues par le fait de la partie.*”

13 Gepubliceerd in *Stb.* 1828, 25, als achtste titel. Art. 1 luidt, voor zover van belang: “De vonnissen op tegenspraak in het laatste ressort geweest, ... kunnen herroepen worden, ... om de volgende redenen: ...8°. Indien men na het vonnis stukken van een belissenden (typefout in het Staatsblad) aard nader in handen heeft bekomen, welke door toedoen van de wederpartij waren achter gehouden.”

14 Het betreft hier het Ontwerp en memorie van toelichting “Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering” uitgegeven onder toezicht van A.A. De Pinto in twee delen (Den Haag 1865-1867). Zie over dit nimmer ingediende ontwerp uitgebreider C.H. van Rhee, ‘Ons tegenwoordig sukkelproces. Nederlandse opvattingen over de toekomst van het burgerlijk procesrecht rond 1920’, *Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis* 2000, p. 331-346.

15 Niemand hoeft bewijs tegen zichzelf aan te dragen (ook *nemo tenetur edere contra se* of *nemo tenetur armare adversarium contra se*).